

УДК 93-94.018.43

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ «СТРАТЕГІЯ
ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ 2020–2025»**

Пасічник Наталя, Бугор Денис

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира
Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

Стаття присвячена вивченню особливостей проєкту Європейської комісії «Стратегія гендерної рівності 2020–2025», який став важливим аспектом досягнення фактичної рівності між чоловіками та жінками в державах-членах ЄС. У статті аналізується історія створення проєкту, його мета і задачі. Для розуміння важливості розробки проєкту в статті детально проаналізовані виклики, з якими стикаються держави-члени ЄС у контексті гендерної рівності. Саме аналіз плану дій, який пропонувався державам-членам ЄС у межах реалізації проєкту, особливості реалізації проєкту, а також його результати стали предметом детального аналізу авторів.

Ключові слова: гендерна рівність, стратегія, проєкт, Європейська комісія, Європейське співтовариство.

**IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN COMMISSION PROJECT
«GENDER EQUALITY STRATEGY 2020–2025»**

Pasichnyk Natalya, Bugor Denys

*Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University,
Kropyvnytskyi, Ukraine*

The article is devoted to the study of the features of the European Commission project “Gender Equality Strategy 2020–2025”, which has become an important aspect of achieving de facto equality between men and women in the EU Member States. The article analyzes the history of the project, the purpose of this project, and its objectives. To understand the importance of developing the project, the article analyzes in detail the challenges faced by EU Member States in the context of gender equality. It is the analysis of the action plan that was proposed to EU Member States within the framework of the project implementation, the features of the project implementation, and its results that have become the subject of detailed analysis by the authors.

Keywords: gender equality, strategy, project, European Commission, European Community.

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується розмаїттям проблем у сфері гендерної рівності, що потребують системних і координованих дій. Гендерна рівність є одним із ключових пріоритетів Європейської комісії, що спрямована на зміцнення соціальної справедливості та економічного паритету. Серед ряду документів наразі серйозної уваги заслуговує проєкт Європейської комісії «Стратегія гендерної рівності 2020–2025», що започаткований з метою досягнення фактичної рівності між чоловіками та жінками в державах-членах ЄС. Історія створення проєкту

Європейської комісії (ЄК) «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» має засадничі основи, що пов'язані з багаторічними зусиллями Європейського Союзу щодо досягнення гендерної рівності.

У цій статті автори мають за мету висвітлити історію створення проєкту, його мету та основні задачі, а також проаналізувати план реалізації цього проєкту та його результати.

Виклад основного матеріалу (результатів) дослідження. У 1990-х роках Європейський Союз заклав основи політики гендерної рівності через прийняття ключових нормативних актів і рекомендацій. Особливе місце посіла Пекінська платформа дій (1995) [1], яка визначила пріоритети для подолання гендерної дискримінації на глобальному рівні. Згодом були ухвалені директиви, що забезпечували рівність у працевлаштуванні, соціальних виплатах і протидії гендерному насильству [3–6]. У межах «Європейської стратегії 2010–2020 років» [2] значна увага приділялася підтримці прав жінок у сфері праці, особливо у боротьбі з розривом в оплаті праці між чоловіками та жінками.

Попри досягнутий прогрес, дослідження ЄК у 2018–2019 роках показали, що жінки в ЄС залишаються вразливою групою у таких сферах, як трудова діяльність, освіта, політична участь і захист від насильства. Виникла потреба в новій, цілісній стратегії, яка б адаптувала наявні ініціативи до сучасних викликів. У 2019 році новообраний склад Європейської комісії під головуванням Урсули фон дер Ляєн поставив гендерну рівність у центр своїх пріоритетів. Після серії консультацій із державами-членами ЄС, громадянським суспільством і науковою спільнотою, у березні 2020 року була опублікована «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» [2]. Документ став ключовим дорожнім планом для усунення гендерної нерівності на наступне п'ятиріччя.

Стратегія гармонізує свої цілі з Цілями сталого розвитку ООН, зокрема Ціллю 5 «Гендерна рівність», та зобов'язаннями ЄС у рамках міжнародних

угод. Таким чином, вона відображає інтеграцію національних і глобальних зусиль у сфері рівності прав.

Створення цієї Стратегії стало логічним продовженням тривалих зусиль ЄС у боротьбі з гендерною дискримінацією та відображенням політичної волі до реалізації принципів рівності, закладених у Договорі про Європейський Союз і Хартії основних прав ЄС.

Отже, проєкт Європейської комісії «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» був запроваджений з метою створення умов для досягнення фактичної гендерної рівності у всіх сферах життя в Європейському Союзі. Його основна мета полягає у забезпеченні рівних можливостей для жінок і чоловіків у соціальному, економічному, політичному та культурному вимірах.

Ключовими цілями проєкту стали: а) подолання гендерної нерівності, зменшення розривів між чоловіками та жінками у працевлаштуванні, оплаті праці, доступі до керівних посад та в політичній участі; б) протидія насильству, забезпечення безпеки жінок і дівчат способом боротьби з усіма формами гендерно зумовленого насильства, включаючи домашнє насильство, сексуальні домагання та торгівлю людьми; в) стимулювання економічної незалежності жінок, створення умов для активного залучення жінок до економічної діяльності через забезпечення рівного доступу до освіти, професійного навчання та бізнес-можливостей; г) підвищення представництва жінок у політиці та бізнесі, заохочення жінок до участі в політичному житті та забезпечення паритетного представництва на керівних посадах; д) інтеграція гендерного підходу, включення гендерного виміру в усі політики, програми та ініціативи ЄС для створення більш інклюзивного суспільства; е) глобальне лідерство ЄС, просування принципів гендерної рівності на міжнародній арені, зокрема в контексті співпраці з країнами-партнерами та в рамках реалізації Цілей сталого розвитку ООН.

Запровадження цієї стратегії мало на меті не лише вирішення існуючих проблем, але й створення довготривалої основи для розбудови більш справедливого, стійкого та економічно успішного суспільства в державах-

членах ЄС. Ця мета стала невід'ємною частиною зобов'язань ЄС щодо захисту прав людини, демократії та верховенства права.

Проект ЄК «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» мав низку конкретних задач, спрямованих на подолання системних перешкод для досягнення рівності між жінками та чоловіками. Ці задачі окреслюють практичні кроки для досягнення стратегічних цілей і забезпечення сталого розвитку в сфері гендерної рівності.

1. Скорочення гендерного розриву в оплаті праці – впровадження прозорості в оплаті праці, забезпечення рівної винагороди за рівноцінну працю, ухвалення законодавчих ініціатив для усунення дискримінації в оплаті праці, підвищення участі жінок на ринку праці.

2. Підтримка жінок у доступі до якісної освіти, професійного навчання та можливостей кар'єрного зростання, зміцнення політик, які сприяють поєднанню професійного й особистого життя, включаючи розвиток систем догляду за дітьми, посилення боротьби з гендерно зумовленим насильством.

3. Удосконалення механізмів правового захисту для жертв насильства, підвищення обізнаності громадськості через інформаційні кампанії, запровадження стандартів ЄС у сфері попередження та протидії гендерно зумовленому насильству, забезпечення рівності в процесі ухвалення рішень.

4. Заохочення жінок до участі у політичному житті та бізнесі, підтримка програм наставництва для жінок у політиці та на керівних посадах, визначення цільових показників щодо паритетного представництва жінок і чоловіків у виконавчих та дорадчих органах, підтримка ініціатив у сфері освіти та культури.

5. Інтеграція гендерного підходу у шкільні програми та матеріали, поширення культури рівності через мистецтво, медіа та інші культурні платформи, заохочення наукових досліджень із гендерної тематики, посилення міжнародної співпраці.

6. Гармонізація політик ЄС із Цілями сталого розвитку ООН, зокрема Ціллю 5 (гендерна рівність), підтримка гендерних ініціатив у країнах-

партнерах, розширення співробітництва з міжнародними організаціями, моніторинг і оцінка ефективності.

7. Створення інструментів для збору даних і аналізу прогресу у сфері гендерної рівності, запровадження регулярної звітності держав-членів щодо досягнень у виконанні стратегії, публікація рекомендацій для підвищення ефективності реалізації політик.

Чітке формулювання задач проєкту сприяло не лише систематизації зусиль держав-членів ЄС, але й створенню бази для адаптації подібних ініціатив у міжнародному контексті. Ці задачі забезпечили всеосяжний підхід до подолання існуючих бар'єрів і заклали основу для довготривалих змін у суспільстві.

Проєкт ЄК «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» виник як відповідь на низку викликів, із якими стикалися держави-члени Європейського Союзу у сфері гендерної рівності. Ці виклики включали соціальні, економічні, культурні та політичні аспекти, які вимагали координації зусиль і спільної роботи на європейському рівні. Основними викликами були: гендерний розрив в оплаті праці (жінки в середньому отримували на 15% менше, ніж чоловіки за аналогічну працю; непрозорість у системах оплати праці ускладнювала вирішення проблеми дискримінації), недостатнє представництво жінок на керівних посадах (лише близько 30% керівників у великих компаніях і політичних інституціях були жінками; традиційні стереотипи обмежували можливості жінок для професійного розвитку), гендерно зумовлене насильство (високий рівень домашнього насильства, сексуальних домагань і торгівлі людьми; наявність прогалін у законодавстві та відсутність ефективних механізмів захисту жертв), обмежений доступ до ринку праці (жінки частіше працювали в умовах неповної зайнятості або були залучені до низькооплачуваних секторів; нерівний доступ до професійного навчання, зокрема у сфері технологій та науки), відсутність рівних умов для поєднання роботи та сім'ї (недостатній розвиток інфраструктури догляду за дітьми та старшими членами сім'ї; нерівномірний розподіл обов'язків у

родині), недостатня інтеграція гендерного підходу в політику (гендерна перспектива не завжди враховувалася у прийнятті політичних рішень; недостатня кількість інструментів для оцінки впливу політик на жінок і чоловіків), складнощі з узгодженням дій між державами-членами (різний рівень розвитку гендерної політики в окремих країнах ЄС; відсутність уніфікованих стандартів для моніторингу та оцінки прогресу), глобальні виклики та кризи (економічні кризи, які часто сильніше впливають на жінок, зокрема через скорочення робочих місць у секторах із високою зайнятістю жінок; пандемія COVID-19, яка посилила нерівності, особливо у сфері догляду та зайнятості). Ці проблеми стали фундаментом для створення «Стратегії гендерної рівності 2020–2025» як єдиного інструмента для подолання існуючих нерівностей та зміцнення гендерного балансу у всіх сферах життя. Стратегія передбачала довготривалі структурні зміни, спрямовані на підвищення якості життя, соціальної справедливості та економічної стабільності в державах-членах ЄС.

У проєкті «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» ЄК запропонувала державам-членам ЄС чіткий план дій, спрямований на досягнення гендерної рівності у всіх сферах життя. План дій базувався на стратегічних пріоритетах і включав комплекс заходів, які враховували різний рівень готовності країн до впровадження змін.

1. Підвищення прозорості оплати праці – введення законодавчих ініціатив, які зобов'язують роботодавців розкривати інформацію про структуру оплати праці; створення інструментів для порівняння заробітної плати між жінками й чоловіками; розробка механізмів для розв'язання конфліктів і усунення дискримінаційних практик.

2. Підтримка участі жінок на ринку праці – зміцнення програм підтримки жіночого підприємництва; інвестиції в розвиток системи догляду за дітьми, включаючи створення додаткових місць у дитячих закладах; впровадження заходів для сприяння поверненню жінок до роботи після декретної відпустки.

3. Запобігання гендерно зумовленому насильству – впровадження директиви ЄС щодо боротьби з насильством стосовно жінок; підтримка інформаційних кампаній для підвищення обізнаності про проблему насильства; створення кризових центрів і гарячих ліній для жертв насильства.

4. Забезпечення рівного доступу до керівних посад – визначення цільових показників щодо паритетного представництва жінок і чоловіків на керівних позиціях у бізнесі та політиці; запровадження квот для забезпечення паритетного представництва жінок у виборних органах; заохочення наставництва та програм розвитку лідерських якостей серед жінок.

5. Інтеграція гендерного підходу в освіту та виховання – розробка навчальних матеріалів, які сприяють формуванню гендерної чутливості у школах; організація тренінгів для вчителів щодо впровадження гендерно орієнтованих підходів у навчальний процес; підтримка наукових досліджень у сфері гендерної рівності.

6. Моніторинг прогресу та обмін найкращими практиками – запровадження системи регулярного моніторингу виконання гендерної політики на національному рівні; організація платформ для обміну досвідом і найкращими практиками між державами-членами; проведення періодичних звітів про досягнення у сфері гендерної рівності.

7. Фінансова підтримка гендерних ініціатив – використання програм ЄС, таких як Європейський соціальний фонд, для фінансування проєктів у сфері гендерної рівності; надання грантів на реалізацію інноваційних ініціатив із боротьби проти гендерної дискримінації; забезпечення технічної допомоги для країн, які стикаються з труднощами у впровадженні гендерної політики.

Загалом, план дій створив чіткі орієнтири для держав-членів ЄС, сприяючи їхньому прогресу у сфері гендерної рівності. Він допоміг структурувати зусилля країн, залучити необхідні ресурси та встановити механізми оцінки результатів. Це забезпечило інтеграцію гендерного підходу в усі сфери життя та підвищило рівень соціальної справедливості в регіоні.

Реалізація проєкту ЄК «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» здійснювалася через низку інструментів, програм і співпраці на рівні Європейського Союзу. Проєкт передбачав поетапне впровадження заходів, розроблених відповідно до стратегічних цілей і викликів, які стояли перед державами-членами ЄС.

В напрямку інституційної підтримки та координації основними аспектами реалізації проєкту стали створення спеціальних структур (Європейська комісія та національні уряди забезпечили функціонування гендерних департаментів для впровадження заходів Стратегії), призначення національних координаторів: (у кожній державі-члені ЄС були визначені відповідальні особи, які здійснювали моніторинг виконання заходів і звітували перед ЄК), співпраця з міжнародними організаціями (реалізація проєкту відбувалася у тісній взаємодії з ООН, Радою Європи, Міжнародною організацією праці тощо).

У напрямку впровадження законодавчих ініціатив основними аспектами реалізації стали директиви ЄС (були ухвалені та імплементовані директиви, спрямовані на прозорість оплати праці, боротьбу з гендерно зумовленим насильством і забезпечення рівних можливостей у трудових відносинах), процеси гармонізації національного законодавства (держави-члени адаптували свої нормативно-правові бази до стандартів, запропонованих Стратегією).

З метою фінансування та підтримки проєктів серед аспектів реалізації було використання фондів ЄС (для реалізації заходів Стратегії активно залучалися Європейський соціальний фонд і програма Horizon Europe), грантові програми (держави-члени отримували фінансову допомогу для впровадження локальних ініціатив, які відповідали цілям Стратегії).

У напрямку проведення інформаційних кампаній та навчання основними аспектами реалізації проєкту були заходи з проведення обізнаності (ЄК організувала масштабні інформаційні кампанії для популяризації гендерної рівності та боротьби зі стереотипами), організація навчальних програм

(впроваджувалися тренінги для роботодавців, освітян, суддів і політиків з питань гендерної рівності), організація досліджень та аналітики (були профінансовані дослідження, що визначали реальний стан гендерної рівності та ефективність вжитих заходів).

У контексті моніторингу та оцінки виконання практикувалися річні звіти (держави-члени регулярно звітували перед Європейською комісією про досягнення у впровадженні заходів Стратегії), розробка індексів прогресу (ЄК використовувала такі інструменти, як Індекс гендерної рівності ЄС, для оцінки результатів у кожній країні), корегування дій (на основі звітів і даних моніторингу вносилися зміни до національних планів, щоб досягти більш ефективного виконання).

У напрямку залучення громадянського суспільства основними аспектами реалізації проєкту були співпраця з неурядовими організаціями (неприбуткові організації активно долучалися до реалізації проєкту, надаючи експертну підтримку та організовуючи місцеві заходи), розширення діалогу (ЄК залучала громадські об'єднання до обговорення ключових питань і створення політик).

Процес реалізації був поступовим і адаптивним, що дозволило забезпечити гармонійне впровадження заходів, враховуючи національні особливості кожної країни. Реалізація Стратегії не лише зміцнила координацію зусиль на рівні ЄС, але й сприяла підвищенню соціальної справедливості та економічної стабільності в регіоні.

Попередні результати виконання проєкту Європейської комісії «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» свідчать про значний прогрес у просуванні цілей гендерної рівності в країнах-членах ЄС. Проєкт забезпечив низку важливих досягнень у різних аспектах, які сприяли покращенню становища жінок, посиленню правового захисту та скороченню гендерних розривів.

1. Проєкт сприяв посиленню законодавчої бази – Європейська комісія ініціювала та забезпечила імплементацію директив, спрямованих на прозорість оплати праці, боротьбу з гендерно зумовленим насильством і

захист прав жінок у трудових відносинах; більшість країн-членів ЄС адаптували національні нормативно-правові акти до стандартів, визначених у Стратегії.

2. Проєкт забезпечив процеси скорочення гендерних розривів – у країнах-членах відзначено тенденцію до скорочення розриву в заробітній платі між чоловіками та жінками; крім цього, проєкт сприяв збільшенню частки жінок на керівних посадах та їхньої участі на ринку праці.

3. Проєкт сприяв зменшенню гендерно зумовленого насильства – кілька держав-членів впровадили національні програми боротьби з гендерно зумовленим насильством, які отримали підтримку від ЄК; інформаційні кампанії значно покращили обізнаність суспільства щодо проблеми насильства стосовно жінок.

4. Проєкт мотивував підвищення обізнаності та освітніх рівнів – у рамках Стратегії були реалізовані освітні заходи для роботодавців, політиків, суддів і освітян з питань гендерної рівності; кампанії підвищення обізнаності сприяли руйнуванню гендерних стереотипів та популяризації ідеї рівності.

5. Проєкт забезпечив залучення громадянського суспільства – неурядові організації отримали підтримку для впровадження локальних ініціатив, спрямованих на досягнення цілей Стратегії; було налагоджено платформу для співпраці громадських організацій, урядів і міжнародних партнерів.

Попередні результати підтверджують, що «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» стала важливим кроком до створення суспільства з рівними можливостями для всіх. Хоча деякі цілі ще потребують додаткових зусиль, проєкт заклав міцний фундамент для подальшого розвитку гендерної політики в ЄС.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Таким чином, проєкт Європейської комісії «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» є визначним кроком у забезпеченні рівних можливостей для чоловіків і жінок у країнах-членах ЄС. Він не лише відповідає на сучасні виклики, але й формує передумови для тривалих позитивних змін у соціальній,

економічній та політичній сферах. Завдяки гармонізації законодавства, реалізації освітніх ініціатив та активізації громадського сектору вдалося закласти основи для скорочення гендерних розривів та подолання дискримінації.

Впровадження Стратегії також стало важливим інструментом для держав-членів у досягненні глобальних цілей сталого розвитку. Серед ключових результатів можна виділити зменшення гендерного розриву в оплаті праці, підвищення рівня представленості жінок у політичному та економічному житті, а також зміцнення інституційних спроможностей у боротьбі з насильством.

Попри досягнуті успіхи, проєкт демонструє, що процес досягнення гендерної рівності є тривалим і вимагає подальших зусиль. Він слугує прикладом ефективної інтеграції міжнародних стандартів у національні політики, що створює можливості для адаптації найкращих практик у країнах поза межами ЄС, зокрема в Україні. У цьому контексті «Стратегія гендерної рівності 2020–2025» є орієнтиром для інших країн у розробці та впровадженні гендерно-чутливих політик і програм.

Подяки. Стаття підготовлена в рамках проєкту ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH «Субнаціональна гендерна рівність: баланс цінностей ЄС та українських реалій» № 101047451. Проєкт фінансується за підтримки Європейської комісії. Ця публікація відображає лише погляди авторів. Єврокомісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

Література.

1. Пекінська декларація. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text
2. Стратегія гендерної рівності 2020–2025. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en#gender-equality-strategy-2020-2025

3. Директива 2011/93 про боротьбу проти сексуального насильства та сексуальної експлуатації над дітьми. URL: https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvk6yhcbpeywk_j9vvik7m1c3gyxp/vjs5ga5k7lyc
4. Директиву 2011/99/ЄС про Європейський захисний ордер. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0099>
5. Регламент (ЄС) № 606/2013 про взаємне визнання заходів захисту у цивільних справах. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:181:0004:0012:en:PDF>
6. Strategic Engagement for Gender Equality 2016–2019 (SEGE). URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/strategic_engagement_2016-2019_evaluation.pdf

Відомості про авторів:

ПАСІЧНИК Наталя Олексіївна – докторка історичних наук, професорка кафедри математики та цифрових технологій Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, контактний номер: +380504570907, e-mail: pasichnyk1809@gmail.com

БУГОР Денис Юрійович – аспірант кафедри історії України та всесвітньої історії Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, тел. +380953845251, e-mail: denisbygor25@gmail.com